Copyright: @Getty Images

Azərbaycan: Xəbər Otağından kameraya. Müstəqil jurnalistlərin təqibi

AMNESTY INTERNATIONAL

“Əgər siz bu yazını oxuyursunuzsa, deməli, mən şərlənərək, hüquqazidd şəkildə jurnalist fəaliyyətimə görə həbs olunmuşam.”

jurnalist Ülviyyə Əli (Quliyeva).[1]

Bu mesaj müstəqil jurnalist və Amerikanın Səsi radiosunun keçmiş müxbiri Ülviyyə Əlinin 2025-ci il mayın 7-də həbsindən sonra bir neçə müstəqil media platformasında dərc olunub. Həbsindən az əvvəl o, müstəqil xəbər agentliyi Abzas Media ilə əlaqəli jurnalistlərə və media işçilərinə qarşı iş üzrə məhkəmə iclasında iştirak etmişdi. Ülviyyə Əli hökumət tənqidçilərinə və jurnalistlərə qarşı dinləmələrdən hələ də reportajlar hazırlayan sonuncu media işçilərindən biri idi. Bu cür dinləmələr Azərbaycan hakimiyyətinin müstəqil mediaya və vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinə qarşı repressiyaların bir hissəsi olaraq davam etməkdədir.

Azərbaycanda tənqidçi jurnalistlər öz fəaliyyətlərinə görə təqiblərlə və ağır cəzalarla, o cümlədən əsassız həbslər, uydurma ittihamlar, ədalətsiz məhkəmələr və sərt saxlama şəraitində uzunmüddətli həbs cəzaları ilə üzləşirlər. Onlar adətən insan haqları və ifadə azadlığı uğrunda mübarizənin ön cəbhəsində olurlar, böyük şəxsi və peşəkar risklərlə qarşılaşırlar.

Hökumətin azad mediaya və müxalif səslərə qarşı təzyiqləri ölkənin 2024-cü ilin noyabrında BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Konfransı COP29-a ev sahibliyi etməsindən əvvəl artıb. Hakimiyyət Azərbaycanın insan haqları sahəsindəki vəziyyətinə, beynəlxalq diqqətin yönəlməsinə və ya ekoloji mühitə dair qanun pozuntuları, korrupsiya və digər hökumət sui-istifadələri iddiaları ilə imicinin ləkələnməsinə dözə bilmirdi. Buna görə də hökumət fəaliyyətini tənqid etməyə çalışan hər kəsi hədəfə alıb. COP29-dan sonra təzyiqlər daha da şiddətlənib. Hakimiyyət xüsusilə Abzas Media, Meydan TV, Toplum TV, Kanal 13 və Kanal 11 kimi müstəqil media orqanlarının jurnalistlərini hədəfə alıb; onların çoxu məmurların səlahiyyətlərindən sui-istifadə və korrupsiya iddiaları, ekoloji problemləri və insan hüquqları pozuntuları barədə reportajlar hazırlayırdılar.

İndi, COP29-dan bir ildən az müddətdən sonra, ölkədə heç bir müstəqil milli media orqanı qalmayıb. Hazırda, Azərbaycan 2001-ci ildə Avropa Şurasına qoşulduqdan bəri ən yüksək sayda siyasi motivli ittihamlarla həbs olunan media işçilərinə malikdir.[2]

---

[1] Ülviyyə Əli (@UlviyyaAli), X-də paylaşımı, 7 may 2025, https://x.com/UlviyyaAli/status/1920038274141167618

[2] İnsan Hüquqları uğrunda Beynəlxalq Partnyorluq (IPHR) və Azərbaycanda Repressiyaya Son
Kampaniyası, “Azərbaycanın meydan oxuması: Avropa Şurasına on illik etinasızlıq”, Bakı, Brüssel və
Cenevrə, Yanvar 2025, https://iphronline.org/wp-content/uploads/2025/01/coe-az-report-finalised.pdf

MÜSTƏQİL MEDİA TƏŞKİLATLARININ MƏHDUDLAŞDIRICI QANUNVERİCİLİKLƏ HƏDƏFLƏNMƏSİ

“1999-cu ildən biz mediamızın iqtisadi müstəqilliyini qorumağa çalışsaq da, ildən-ilə müstəqil media iqtisadi azadlığını itirib, bəziləri isə hökumətin nəzarətindədir,” deyə tanınmış TURAN Agentliyinin redaktoru Mehman Əliyev TURAN-ın 2025-ci ilin fevralında bağlanacağını elan edərkən bildirib.[3]

TURAN, 2022-ci ilin dekabrında müstəqil media orqanlarını məhdudlaşdırmaq məqsədilə qəbul edilmiş "Media haqqında" qanundan təsirlənən Azərbaycandakı son müstəqil media orqanlarından biri idi. Venesiya Komissiyası 2022-ci ilin iyununda bu qanunu tənqid edərək bildirmişdi ki, o, "medianın ‘ictimai nəzarətçi’ rolunu yerinə yetirməsi üçün zəruri şərait yaratmaqdansa, medianın fəaliyyətini məhdudlaşdırmaq üçün problemli şəkildə diqqət yetirir”.[4]

Bir çox azərbaycanlı jurnalist də bu narahatlıqları dilə gətirirdi.

Abzas Media-nın direktoru Ülvi Həsənli və onun müavini Məhəmməd Kekalov beynəlxalq forumlarda qanunun Azərbaycanın media mühitinə göstərəcəyi mənfi təsir barədə narahatlıqları paylaşan əsas media simaları arasında idilər. Onların narahatlıqlarının əsaslı olduğu tamamilə sübut edilmişdir.

Abzas Media, Meydan TV, Toplum TV və Kanal 13 kimi, insan hüquqları və digər həssas mövzülara xüsusi diqqət yetirən müstəqil media qurumları illər boyu davamlı təzyiqlərə məruz qalıblar. Onların fəaliyyətini məhdudlaşdırmağa və maliyyə mənəbələrini kəsmək məqsədini daşıyan bu təzyiqlərə qeydiyyatın əsassız rədd edilməsi, ofislərinə basqınlar və bank hesablarının bloklanması daxil idi.

2025-ci il iyulun 14-də Azərbaycan parlamenti ölkənin media qanunvericiliyinə məhdudlaşdırıcı düzəlişlər qəbul edib və ekspertlərin fikrincə, bu, yerli və beynəlxalq medianın ölkədəki fəaliyyətini daha da çətinləşdirəcək.

Məsələn, xarici media orqanları Media Reyestrində qeydiyyatdan keçmək üçün müraciət etməlidirlər. Reyestrə daxil olmayan onlayn və oflayn media orqanlarının fəaliyyətinə xitam veriləcək. Eyni zamanda, reyestrin tələblərinə əməl etməyən və xəbərdarlıq edildikdən sonra da qaydaları pozmağa davam edən media qurumları reyestrdən çıxarılacaq və onların veb-saytlarına giriş məhdudlaşdırılacaq.[5]

Azad medianın hədəfə alınması media orqanlarına qoyulan məhdudiyyətlərdən kənara çıxaraq fərdi jurnalistlərə və media işçilərinə də şamil edilib. Bu şəxslər

---

[3] Aytan Fərhadova, “Azərbaycan mediaya qarşı repressiyalara davam edir — Turan və BBC Azərbaycanca ofislərini bağlamağa məcbur qalıblar”, OC Media, 14 fevral 2025, https://oc-media.org/azerbaijan-continues-media-crackdown-turan-and-bbc-azerbaijan-forced-to-close-offices/

[4] Avropa Şurası, “Azərbaycanın media qanunu: onsuz da məhdudlaşdırıc olan mühitdə artıq tənzimləmə”, 20 iyun 2022, https://www.coe.int/en/web/portal/-/azerbaijan-media-law-overregulation-in-an-already-restrictive-environment

[5] Gözətçi.az, “Media haqqında qanuna dəyişikliklər qəbul edildi”, 14 iyul 2025, https://gozetci.az/2025/07/33431

uydurma ittihamlarla cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib, əsas olmadan həbs olunub, sərt şəraitdə saxlanılıb, pis rəftara və digər hüquq pozuntularına məruz qalıblar. Bundan əlavə, onların ailələri də hökumətin təzyiqinə məruz qalıb, təqiblərlə və əmlaklarının dondurulması ilə üzləşiblər.

QONDARMA İTTİHAMLARLA ƏSASSIZ HƏBSLƏR VƏ CİNAYƏT TƏQİBLƏRİ

"Cinayət Məcəlləsindəki heç bir maddəyə əsas verəcək pozuntuya yol verməmişəm. Amma Azərbaycanda qeyri-rəsmi bir Cinayət Məcəlləsi də var və orada söz-ifadə azadlığı cinayət sayılır. Mən o cinayəti törətmişəm." Jurnalist Fərid Mehralızadə, məhkəmədən, Azadlıq Radiosu, 28 dekabr 2024.[6]

Korrupsiya, insan haqları pozuntuları və ya ekoloji problemlər barədə iddiaları ifşa edən jurnalistlər siyasi motivli ittihamlarla müntəzəm olaraq cinayət təqibinə məruz qalırlar. Qaçaqmalçılıq, qanunsuz sahibkarlıq, çirkli pulların yuyulması və vergidən yayınma istifadə edilən ümumi ittihamlar sırasındadırlar. Bu ittihamlar adətən əsassız olur və hakimiyyəti tənqid edən reportajları susdurmaq məqsədini daşıyır. Məsələn, pul qaçaqmalçılığı ittihamları axtarışlar zamanı tapılan nağd pul kimi "sübutlarla" dəstəklənə bilər, lakin məbləğlərin özü şübhə doğurmur. Bəzi hallarda müdafiə tərəfi müştərilərinə qarşı hər hansı bir qaçaqmalçılıq sübutunun təqdim edilmədiyini iddia edir (məsələn, Abzas Media işi, aşağıda ətraflı baxın).

Hazırda Azərbaycanda ən azı 29 jurnalist və media işçisi həbsdə və ya istintaq təcridxanasında saxlanılır, onlardan doqquzu qadındır.

"Həbsimiz [prezident] İlham Əliyevin və ətrafının korrupsiya cinayətlərini üzə çıxardığımıza görə, bizi bu yolla işimizdən uzaqlaşdırmaq məqsədi daşıyır. Çünki biz hökumətin istədiyi kimi icazəli jurnalistika ilə məşğul olmaq istəmədik." Abzas Media-nın baş redaktoru Sevinc Vaqifqızı, 11 mart 2025-ci il.[7]

2025-ci il iyunun 20-də Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsi, Sevinc Vaqifqızı və müstəqil araşdırmaçı xəbər platforması Abzas Media ilə əlaqələri olan altı media işçisini – direktor Ülvi Həsənli, araşdırmaçı jurnalist Hafiz Babalı, müxbirlər Nərgiz Absalamova və Elnarə Qasımova, tərcüməçi Məhəmməd Kekalov, iqtisadçı və Azad Avropa/Azadlıq Radiosunun əməkdaşı Fərid Mehralızadəni – yeddi il yarımdan doqquz ilədək həbs cəzasına məhkum edib. Onlara qarşı ittihamlar arasında valyuta qaçaqmalçılığı, çirkli pulların yuyulması, vergidən yayınma və sənəd saxtakarlığı daxil idi.

Abzas Media işində yeddi təqsirləndirilən şəxsin vəkilləri ardıcıl olaraq vurğulayıblar ki, işin etibarlı hüquqi əsasları yoxdur və ittihamlar əsassız və siyasi

---

[6] Fərid Mehralızadə, məhkəmədəki ifadəsi, Bakı, 28 dekabr 2024, Azadlıq Radiosunun reportajından, https://www.rferl.org/a/baku-azerbaijan-journalist-sentence-rfe-mehralizada-media-crackdown/33449887.html
[7] Sevinc Vaqifqızı, "İlham Əliyevin sözləri ilə əməlləri arasındakı təzadı üzə çıxarmış 'Abzas Media'nın
əməkdaşları onun qəzəbinin hədəfinə çevrildi, Abzas Media, 14 aprel 2025, https://abzas.org/en/2025/4/sevinj-vagifgizi-ilham-aliye7d281d1a-f/

motivlidir. Dinləmə zamanı vəkillər iddia ediblər ki, iş rəsmi olaraq qaçaqmalçılıq ittihamları ilə açılsa da, sərhədi keçərkən ittiham olunanların heç birinin üzərində qeyri-qanuni mal tapılmayıb, və eynən axtarışlar zamanı da belə bir sübut aşkar edilməyib.

"Söyüdlü kəndinin sakinlərinin kəndlərini çirkləndirəcək növbəti tullantı gölünün yaradılması planlarına qarşı etiraz etdiklərini eşidəndə, bu hekayəni işıqlandırmağın vacib olduğunu anladım. (...) Azərbaycanda fəaliyyət göstərən azsaylı müstəqil xəbər təşkilatlarından biri olaraq, Abzas Media-dakı komandam və mən sakinlərin tələblərini işıqlandırmaq və mədən şirkətinin fəaliyyətini araşdırmaq üçün kəndi ziyarət etmək qərarına gəldik."

Nərgiz Absalamova, Amnesty İnternational-a həbsxanadan yazdığı məktubda ekoloji etirazları niyə işıqlandırdığını izah edib.[8]

Müəllif hüququ: @Fargana Novruzova

Abzas Media jurnalistləri, əsassız həbs edilən və ədalətsiz məhkəmə proseslərinə məruz qalan saysız-hesabsız digər şəxslər arasında idilər.

2024-cü il dekabrın 6-da, Bakıda keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişmələri Konfransı COP29-dan sonra Azərbaycan hakimiyyəti yeddi jurnalist və media işçisini qondarma qaçaqmalçılıq ittihamları ilə həbs edib. Jurnalistlərin vəkilləri bildiriblər ki, müştəriləri həbs olunduqdan sonra bir neçə saat müddətinə onlarla görüşə bilməyiblər.[9]

Jurnalistlər Aynur Qəmbərova, Aysel Umudova, Aytac Əhmədova (Tapdıq), Xəyalə Ağayeva, Natiq Cavadlı və Ramin Cəbrayılzadə Meydan TV media platforması ilə əlaqədar həbs olunanlar sırasındadırlar. 2025-ci ilin fevralında müstəqil jurnalistlər Nurlan Libre Qəhrəmanlı, Şamşad Ağa və Fatimə Mövlamlı

---

[8] Amnesty İnternational, "Azərbaycanda etiraz aksiyaları barədə reportaj hazırlayan jurnalist Nərgiz
Absalamova ilə tanış olun", 27 noyabr 2024,
https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2024/11/meet-nargiz-absalamova-a-journalist-arrested-for-reporting-on-protests-in-azerbaijan/
[9] Amnesty İnternational, Azərbaycanda İnsan Hüquqları Vəziyyəti üçün Ümid Yoxdur: Sistemli və Ciddi
İnsan Hüquqları Pozuntuları Sərt Şəkildə Pislənməlidir, yanvar 2025,
https://www.amnesty.org/fr/wp-content/uploads/2025/01/EUR5589632025ENGLISH.pdf

da eyni iş çərçivəsində həbs ediliblər. Mayın 7-də Ülviyyə Əli Meydan TV işi ilə əlaqədar həbs olunan sonuncu jurnalist olub. O, Amerikanın Səsi radiosunda işlədiyini əsas gətirərək, müstəqil xəbər platforması ilə hər hansı bir əlaqəsinin olmadığın bildirib. Hazırda onun məhkəmə işinin dinləmələri davam etməkdədir.

2024-cü ilin mayında Azad Avropa Radiosu jurnalisti Fərid Mehralızadə, heç vaxt işləmədiyi Abzas Media-ya qarşı qaldırılan işlə əlaqədar saxlanılıb və iyun ayında Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci maddəsi, "qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən xarici valyuta qaçaqmalçılığı" ittihamı ilə həbs edilib. 2024-cü il avqustun 19-da ona qarşı qanunsuz sahibkarlıq, çirkli pulların yuyulması, vergidən yayınma və sənəd saxtakarlığı ilə bağlı yeni ittihamlar irəli sürülüb.[10]

Tənqidi reportajları ilə tanınan digər bir müstəqil Azərbaycan media təşkilatı Toplum TV-nin jurnalistləri də ciddi repressiyalarla üzləşiblər. 2024-cü il martın 6-da Azərbaycan hüquq-mühafizə əməkdaşları Toplum TV-nin, Demokratik Təşəbbüslər İnstitutunun (DTİ) və Üçüncü Respublika Platformasının ofislərinə, habelə bir neçə jurnalist və fəalın evinə basqın ediblər. Bu basqınlar Toplum TV-nin təsisçisi Ələsgər Məmmədlinin, eləcə də digər bir neçə şəxsin qaçaqmalçılıq ittihamı ilə həbsinə səbəb olub.

2025-ci il iyunun 30-da Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hakimi məhkəmə iclası zamanı müttəhimlərdən özlərini təqsirli bilib-bilmədiklərini soruşub. Təşkilatın təsisçi Ələsgər Məmmədli cavab verib:

"Bizi mütəşəkkil dəstə adlandırırlar və iddia edirlər ki 2014-cü ildən fəaliyyət göstəririk. Bizimlə birlikdə həbs olunan İlkin Əmrahov həmin vaxt 12 yaşında olub. O, 12 yaşında necə mütəşəkkil dəstə üzvü olub? Burada şüşə arxasında oturan gənclərin heç bir günahı yoxdur. Onların yeganə günahı odur ki, biz ziyalılara qulaq asıblar, haqqın arxasınca qaçıblar. Onlara baxıb özümü günahkar hiss edirəm ki, onlara yol göstərmişəm. Əgər Azərbaycan Konstitusiyası bunu cinayət hesab edirsə, mən cinayətkaram."[11]

---

[10] Azadlıq Radiosu, "Fərdi Mehralızadə", məlumat, tarixsiz, https://about.rferl.org/advocacy/imprisoned-journalists/farid-mehralizada/
[11] Toplum Media, "Vergilər Nazirliyi 'Toplumçulardan' 79 min manat istəyir," 19 iyul 2025, https://toplummedia.tv/mehkeme/pvergiler-nazirliyi-ldquotoplumrdquoccedilulardan-79-min-manat-isteyirnbspp

AĞIR SAXLAMA ŞƏRAİTİ VƏ PİS RƏFTAR

"...istəyirəm hər kəs bilsin ki, bir sutka ərzində iki dəfə Azərbaycan polisi tərəfindən zorlama təhdidi almışam!" Ülviyyə Əlinin həbsdən göndərdiyi və OC Medianın istinad etdiyi məktub.[12]

Jurnalist Ülviyyə Əli də 2025-ci il mayın 7-də kompüterinin və telefonlarının parollarını açıqlamaqdan imtina edərkən üç polis əməkdaşı tərəfindən zorakılığa məruz qaldığını bildirib.[13]

Jurnalistlərin əsassız həbslərindən sonra adətən lazımi prosedur qaydalarına riayət etməyən istintaqlar başlayır və ədalətsiz, qeyri-şəffaf məhkəmə prosesləri ilə nəticələnir. Həbs edildikdən sonra jurnalistlərə dindirmə zamanı vəkilləri ilə görüşməyə adətən icazə verilmir, ev dustaqlığına köçürülmə və ya adekvat tibbi xidmətlə təmin edilmə müraciətləri isə adətən rədd edilir. Hüquq sistemi fərqli düşüncələri cəzalandırmaq üçün bir silaha çevrilib və nəticədə bu jurnalistlərin ədalətə nail olması demək olar ki, qeyri-mümkün olur. Bundan əlavə, həbsdə olan jurnalistlərə qarşı hədələr və pis rəftar geniş yayılmış taktikaya çevrilib, eyni zamanda onlar həmçinin adətən güclü təhdidlər və sərt şəraitə məruz qalırlar.

2024-cü il mayın 30-da Fərid Mehralızadə həbs edilərkən, naməlum şəxslər tərəfindən başına torba keçirilərək polis idarəsinə aparılıb. Polis onu dindirmə zamanı və evində axtarış aparılarkən vəkili ilə görüşməsinə icazə verməyib.[14]

2024-cü ilin noyabrında, COP29-dan əvvəl, həbsdə olan jurnalist Polad Aslanov jurnalistlərin həbsinə etiraz olaraq aclıq aksiyasına başlayıb. Bundan sonra, o, 2024-cü ilin noyabrında 15 saylı Cəzaçəkmə Müəssisəsinə köçürülüb və 32 gün karserdə saxlanılıb. Ailəsinin verdiyi məlumata görə, o, həbsdəki antisanitar şərait, isti suyun olmaması və həddindən artıq sıx olan kameralar barədə məlumat verdikdən sonra, 2025-ci ilin may ayından etibarən, hədəfə alınaraq, böhtan kampaniyasına məruz qalıb və saxlandığı yerdə psixoloji təzyiqlərlə üzləşib. Polad Aslanovun həyat yoldaşı Gülmirə Aslanova ərinin saxlanma şəraiti ilə bağlı müvafiq orqanlara şikayət edib. 2025-ci ilin iyununda hakimiyyət orqanlarının nümayəndələri yoxlama aparmaq üçün həbsxanaya gələndə, Polad Aslanov beş saat müddətinə karserə salınıb.

2024-cü il iyulun 24-də Ülvi Həsənli saxlanıldığı müəssisədən oradakı məhbusların işgəncələrə və digər pis rəftara, o cümlədən dəhlizlərdə döyülməyə və dəmir barmaqlıqlardan asılmağa məruz qaldıqlarını iddia edən bir məktub dərc etdikdən sonra, təcridxana rəhbərliyindən təhdidlər aldığını bildirib. Məktub Avropa Şurasının İşgəncələrin və Qeyri-insani və ya Ləyaqəti Alçaldan Rəftarın və ya Cəzanın Qarşısının Alınması üzrə Komitəsi (İQK) 2024-cü ilin iyulunda "Azərbaycan hakimiyyəti tərəfindən davamlı əməkdaşlıq qüsurları" barədə misli görünməmiş bəyanatını yaymasından qısa müddət sonra dərc edilib. Komitə qeyd edib ki, ciddi pis rəftar iddiaları almağa davam etsə də, Azərbaycan Daxili

---

[12] Xandie (Alexandra) Kuenning, "Azərbaycanlı jurnalist Ülviyyə Əli həbsdə polis tərəfindən "zorlama təhdidinə" məruz qalıb", OC Media, 19 may 2025, https://oc-media.org/azerbaijani-journalist-ulviyya-ali-threatened-with-rape-by-police-in-detention/
[13] Ülviyyə Əli, X-də paylaşımı, 19 iyun 2025, https://x.com/UlviyyaAli/status/1908453152044593583
[14] Azadlıq Radiosu, "Fərdi Mehralızadə", məlumat, tarixsiz, https://about.rferl.org/advocacy/imprisoned-journalists/farid-mehralizada/

İşlər Nazirliyi bu cür praktikaları dayandırmaq üçün Komitənin uzun müddətdir verdiyi tövsiyələri həyata keçirmək üçün heç bir tədbir görməyib.[15]

Ülvi Həsənli ilə yanaşı, üç başqa jurnalist – Nərgiz Absalamova, Sevinc Vaqifqızı və Elnarə Qasımova da həbsdə fiziki zorakılıq və qeyri-insani rəftarla üzləşdikləri barədə rəsmi şikayət ediblər.[16]

Sevinc Vaqifqızı, Elnarə Qasımova və Nərgiz Absalamovanın dediklərinə görə, onlar həbsxana gözətçiləri tərəfindən tətbiq olunan hədə-qorxu, zorakılıq və xüsusi vasitələrin tətbiqinə məruz qalıblar və nəticədə görünən qançırlar əmələ gəlib. Onlar ifadələrində həmçinin təmiz su və sanitar şəraitindən məhrum edilmə də daxil olmaqla, qeyri-insani saxlama şəraitinə məruz qaldıqlarını deyiblər.[17]

Meydan TV işi ilə əlaqədar həbs olunan jurnalistlər Aynur Qəmbərova, Aytac Əhmədova və Natiq Cavadlı şikayət ediblər ki, 2025-ci il aprelin 2-də həbs müddətlərinin uzadılması ilə bağlı məhkəmə prosesindən əvvəl səhər saat 8-də məhkəməyə gətiriliblər və axşama qədər yeməksiz və susuz saxlanılıblar. Natiq Cavadlının sözlərinə görə, bu müddət ərzində onların qandalları açılmayıb.[18]

SƏHHƏTİN PİSLƏŞMƏSİ VƏ TİBBİ XİDMƏTDƏN MƏHRUM EDİLMƏ

Azərbaycanda həbsdə olan bir neçə jurnalist pis saxlama şəraiti və adekvat tibbi xidmətdən məhrum edilmə səbəbindən səhhətləri ilə bağlı ciddi problemlərlə əziyyət çəkirlər.

28 fevral 2025-ci il tarixində iki il müddətinə həbs cəzasına məhkum edilmiş jurnalist Əziz Orucovun səhhətinin həbsxanada pisləşdiyi bildirilir. Ailə üzvləri Əzizin ürək problemlərindən, yüksək qan təzyiqindən və nevroloji problemlərdən əziyyət çəkdiyini deyirlər. O, 2017-ci ildə ilk həbsi zamanı qeyri-insani şəraitdə saxlanılmışdı.[19]

Media eksperti və Toplum TV-nin təsisçisi Ələsgər Məmmədli 2024-cü il martın 8-də qalxanabənzər vəzi xərçənginin şübhəli diaqnozu üçün test verməyə

---

[15] Avropa Şurasının İşgəncələrin və Qeyri-insani və ya Ləyaqəti Alçaldan Rəftarın və ya Cəzanın Qarşısının Alınması üzrə Komitəsi (İQK), "İşgəncələrə Qarşı Komitə Azərbaycan haqqında bəyanat yayıb", Avropa Şurası, Strasburq, 3 iyul 2024, https://www.coe.int/en/web/portal/-/anti-torture-committee-cpt-issues-public-statement-on-azerbaijan

[16] Abzas Media, "'Abzasçılar' məhkəmədə iştirakdan imtina etdilər", 11 February 2025, https://abzas.org/en/2025/2/abzasclar-mhkmd-istirakf38bf8fe-6

[17] Abzas Media, "Sevinc Vaqifqızı təcridxanada yenidən zorakılığa məruz qalıb", 23 yanvar 2025, https://abzas.org/en/2025/1/sevinc-vaqifqz-tcridxanada86456409-c/

[18] Meydan TV, "'Meydan TV işində' saxlanılan jurnalistlər pis rəftardan şikayətlənirlər", 3 aprel 2025, https://www.meydan.tv/en/article/journalists-arrested-in-the-meydan-tv-case-complain-about-mistreatment

[19] Amnesty İnternational, "Azərbaycan: Həbsdə olan jurnalist həddən artıq isti kamerada huşunu itirib: Əziz Orucov", Təcili Hərəkət, 28 iyul 2017, https://www.amnesty.org/en/documents/eur55/6826/2017/en/

hazırlaşdığı klinikanın qarşısında həbs edilib və Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci maddəsi ("qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən qaçaqmalçılıq") ilə həbs qətimkan tədbiri seçilib. Ələsgər Məmmədli saxlanarkən səhhəti pisləşməyə davam edib; o, qalxanabənzər vəzində ağrı və şişkinlik hiss edib və yatarkən nəfəs almaqda çətinlik çəkib. 2024-cü ilin iyununda hakimiyyət onun vəkilinin kənar xəstəxanada tibbi müayinədən keçirilməsi ilə bağlı müraciətini təmin edib. 2024-cü il iyunun 22-də özəl klinikada keçirilən prosedur zamanı şişin xoşxassəli olduğu diaqnozu qoyulub. Lakin hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları onun digər zəruri müayinələrdən keçməsinə icazə verməyiblər. Ələsgər Məmmədlinin qardaşı Nəsimi Məmmədlinin sözlərinə görə, ona öz seçdiyi həkim tərəfindən müayinə olunmağa icazə verilməyib və, o, prosedur zamanı sərbəst olmayıb. Buna görə də, Ələsgər Məmmədli və onun ailəsi nəticələrin dəqiq diaqnoz üçün yetərli olmadığına inanır.[20]

Abzas Media işi üzrə doqquz il həbs cəzasına məhkum edilmiş araşdırmaçı jurnalist Hafiz Babalı 2024-cü ilin noyabrında varikoz xəstəliyi ilə bağlı tibbi xidmətin təmin edilməməsi səbəbilə Ombudsman Aparatına şikayət edib.[21] Ailəsi 2025-ci ilin iyununda bildirib ki, müayinələr aparılıb və dərmanlar təyin edilsə də, onun həbsdəki müalicəsi kifayət olmayıb və onun hələ də əməliyyata ehtiyacı var.

AİLƏLƏRƏ TƏSİR

Hakimiyyətin repressiyaları təkcə jurnalistlərə təzyiq etməklə yekunlaşmır, bu həmçinin onların ailələrinə də yönəlir.

Ailə üzvləri təqiblərlə üzləşə bilər və onların maliyyə vəsaitləri əsassız olaraq dondurula bilər ki, bu da böyük psixoloji və iqtisadi təzyiq yaradır.

Maliyyə vəsaitlərinin dondurulması taktikası, heç bir qanuni məqsəd daşımadığı halda, hökumət tənqidçiləri ilə yanaşı, onların ailələrini və yaxınlarını təqib etmək və susdurmaq niyyətini daşıyaraq sadəcə cəzanın bir formasını əks etdirir.

Məsələn, Abzas Media işində hakimiyyət orqanları təşkilatın saxlanılan bəzi işçiləri və jurnalistlərinin bank hesablarını dondurmaq üçün sistemdən sui-istifadə edərək, onların əməkhaqqı, pensiya və digər maliyyə vəsaitlərinin istifadəsinə mane olublar. Sevinc Vaqifqızının anası Ofelya Məhərrəmova pensiyasının və sağlamlıq/əlillik müavinətlərinin dondurulması səbəbindən zəruri dərmanları ala bilmədiyini bildirib. Abzas Media-nın direktoru Ülvi Həsənlinin və Kanal 13-ün rəhbəri Əziz Orucovun ailələri, yaxınlarının jurnalist

---

[20] 'Toplum TV işi – Ələsgər Məmmədli', JAMnews', JAMnews, https://jam-news.net/toplum-tv-case-alasgar-mammadli/
[21] Amnesty İnternational, Azərbaycanda İnsan Hüquqları Vəziyyəti üçün Ümid Yoxdur: Sistemli və Ciddi İnsan Hüquqları Pozuntuları Sərt Şəkildə Pislənməlidir, yanvar 2025, https://www.amnesty.org/fr/wp-content/uploads/2025/01/EUR5589632025ENGLISH.pdf

fəaliyyətlərinə görə cəza olaraq bank hesablarının dondurulması səbəbindən ciddi maliyyə çətinlikləri ilə üzləşirlə.[22]

Məhbuslara ailələrinin ziyarətinə və həbsdə olan qohumlarla ünsiyyətə qoyulan məhdudiyyətlər həm ailələrə, həm də məhbuslara ciddi təsir göstərib. Ziyarətlər çox vaxt şüşə baryerlər arxasında qısa, nəzarət altındakı sessiyalarla məhdudlaşdırılır, həbsdə olan jurnalistlərlə görüşlər çox vaxt gecikdirilir və həbsdə olan fəalların ailələri və vəkilləri ilə təhlükəsiz və adekvat şəraitdə ünsiyyət qurmasına süni maneələr yaradılır.

Məsələn, Nərgiz Absalamova, Elnarə Qasımova və Sevinc Vaqifqızının işində, həbsxana rəhbərliyi 2024-cü ilin noyabrında üzləşdikləri təzyiq və təxribatdan şikayət etdikdən sonra onların ailələri ilə telefonla danışa biləcəkləri vaxtı məhdudlaşdırıb.[23] In June 2025, phone calls with families were reported to be cut off when Sevinj Vagifgizi and Elnara Gasimova told their relatives that they would join the hunger strike in solidarity with their director, Ulvi Hasanli.[24] 2025-ci ilin iyununda Sevinc Vaqifqızı və Elnarə Qasımova direktorları Ülvi Həsənliyə dəstək olmaq üçün aclıq aksiyasına qoşulacaqlarını yaxınlarına bildirdikdən sonra, ailələri ilə telefon danışıqlarının kəsildiyi bildirilib. Ülvi Həsənli, hökm elan edildikdən sonra onun və Abzas Media işi üzrə məhkum olunmuş digər kişi jurnalistlərin göndərildiyi Umbakı həbsxanasına köçürüldükdən sonra aclıq aksiyasına başlayıb. Vəkillərinin sözlərinə görə, onların işinə Apellyasiya Məhkəməsi baxmadığından əvvəl jurnalistlər köçürülməməli idi. 2025-ci il iyulun 20-də hələ də əvvəl saxlandığı istintaq təcridxanasına qaytarılmadığına görə, Ülvi Həsənli doqquz gün sonra bitirdiyi aclıq aksiyasını yenidən başlayacağını elan edib. Həsənli şikayət edib ki, Umbakı həbsxanası Bakıdan 55-60 km aralıda yerləşdiyinə görə, bu, vəkillərin və ailələrin onu və jurnalist həmkarlarını ziyarət etməsini çətinləşdirir.[25]

Azadlıq Radiosu jurnalisti Fərid Mehralızadənin qızı o həbsdə olarkən doğulub. Vəkili onun ev dustaqlığına köçürülməsini, ailəsinə qovuşmasını və qızını ilk dəfə görməsini xahiş etsə də, bu müraciət təmin olunmayıb.[26]

---

[22] Amnesty İnternational, "Azərbaycan: Yeni: COP-29-dan əvvəl Azərbaycanda İnsan Hüquqları Vəziyyəti", 1 noyabr 2024, https://www.amnesty.org/en/documents/eur55/8703/2024/en/

[23] Amnesty İnternational, Azərbaycanda İnsan Hüquqları Vəziyyəti üçün Ümid Yoxdur: Sistemli və Ciddi İnsan Hüquqları Pozuntuları Sərt Şəkildə Pislənməlidir, yanvar 2025, https://www.amnesty.org/fr/wp-content/uploads/2025/01/EUR5589632025ENGLISH.pdf

[24] Abzas Media, "Ülvi Əliyevin köçürülməsinə etiraz edən üç Abzas Media jurnalisti aclıq aksiyasına başlayıblar", 4 iyul 2025, https://abzas.org/en/2025/7/three-abzas-media-journalists3b3eefa2-f/

[25] Ülvi Həsənli, Facebook-da paylaşımı, 21 iyul 2025, https://www.facebook.com/share/p/1BjbCoUZQP/?mibextid=wwXIfr

[26] Azadlıq Radiosu, "Azadlıq Radiosunun Jurnalisti Fərid Mehralizadə Azərbaycanda doqquz il həbs cəzasına məhrum edilib", 20 iyun 2025, https://about.rferl.org/article/rfe-rl-journalist-farid-mehralizada-sentenced-to-nine-years-in-prison-in-azerbaijan/

DÖZÜMLÜLÜK VƏ İNSAN HAQLARI UĞRUNDA MÜBARİZƏ

Jurnalistlərin və onların ailələrinin üzləşdiyi çətinliklərə baxmayaraq, tənqidi media işçiləri insan hüquq və azadlıqlarını qorumaq ideallarına sadiq qalırlar.

"Hökumət bizi həbs etməklə həm də ölkədəki vəziyyəti göstərən işığı söndürmək istəyirdi. Bəs əvəzində nə oldu? İndiyə qədər qapalı saxlaya bildikləri yerə – təcridxanaya, həbs gerlərinə işıq tutduq." Abzas Media-nın jurnalisti, 2025-ci il iyunun 20-də məhkəmə iclasında səkkiz il həbs cəzasına məhkum edilən Nərgiz Absalamovanın məhkəmədəki son sözlərindən.[27]

Azərbaycanda hakimiyyəti tənqid edən jurnalist olmaq, məlumat, şəffaflıq və hesabatlılıq axtarışında daim təhdid altında yaşamaq, peşəkar dürüstlüyü qorumaq üçün şəxsi azadlığı riskə atmaq və ağır çətinliklərə dözmək deməkdir.

"Həmkarlarımın sırf dürüst jurnalistika ilə məşğul olduqları üçün həbs olunduqları günlərdə mən necə sakit otura bilərdim? (...) O vaxtdan xəbərim olsa idi ki, gedəcəyim yer həbsxanadır, müstəqil jurnalistlərin hamısına qaçaqmalçı damğalı vurulacaq, indiyə qədər gördüyüm işlərdən heç nə əskinməzdi." Meydan TV işi ilə əlaqədar həbs olunan müstəqil jurnalist Fatimə Mövlamlı.[28]

Təxminən bir ay istintaq təcridxanasında qaldıqdan sonra, jurnalist Ülviyyə Əli JAMnews tərəfindən dərc olunan məktubunda yazıb: "Mən ona görə acıyıram ki, həbsdə olduğum müddətdə nə mən, nə də digər jurnalistlər Azərbaycanda sosial və hüquqi ədalətsizliyin yeni, qabarıq halları ilə bağlı tammiqyaslı araşdırma apara bilmirik."[29]

Böyük çətinliklərə baxmayaraq, Azərbaycandakı jurnalistlər xüsusi dözümlülük nümayiş etdirirlər. Onlar həssas mövzular barədə reportajlar hazırlamağa, ədalətsizliyi ifşa etməyə və insan haqlarını müdafiə etməyə davam edirlər, hətta çox vaxt dəmir barmaqlıqlar arxasından belə. Onların qeyri-adi dözümlülüyü, müstəqil səslərin daim susdurulduğu bir cəmiyyətdə oynadıqları həlledici rolu vurğulayır.

---

[27] Nərgiz Absalamova, "Azərbaycan kimi bir ölkədə yaşayıb jurnalist olmaq mübarizə aparmaq deməkdir," məhkəmədəki ifadəsi, 25 iyun 2025, https://abzas.org/en/2025/6/nargiz-absalamovaa406f357-5/

[28] OCCRP, "Azərbaycanda jurnalistikanın ölümü", https://www.occrp.org/en/feature/the-death-of-journalism-in-azerbaijan

[29] JAMnews, "Azərbaycanda müstəqil media yoxdur və ədalətsizlik barədə xəbər yazmağa heç kəs qalmayıb', Ülviyyə Əlinin həbsdən məktubu", https://jam-news.net/there-are-no-independent-media-in-azerbaijan-and-no-one-left-to-report-injustice-ulviyya-alis-letter-from-prison/

AMNESTY İNTERNATIONAL AZƏRBAYCAN HAKİMİYYƏTİNİ AŞAĞIDAKİLƏRƏ ÇAĞIRIR:

• siyasi motivli ittihamlarla, hakimiyyəti tənqid etdikləri üçün saxlanılan və ya həbs olunan bütün jurnalistləri dərhal və qeyd-şərtsiz azad edin, onların məhkumiyyət hökmlərini ləğv edin və onlara qarşı bütün əsassız cinayət ittihamlarını aradan qaldırın;

• azad edilənə qədər, onların və bütün digər həbsdə olan şəxslərin adekvat tibbi xidmətlə təmin edilməsini, qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmamasını təmin edin;

• jurnalistlər və digər şəxslər tərəfindən qeyd edilən işgəncə və digər pis rəftar iddialarını araşdırın və bu insan haqları pozuntularına görə məsuliyyət daşıdığı güman edilən hər kəsi ədalətli məhkəmə prosesləri ilə ədalət mühakiməsinə cəlb edin;

• Avropa Şurası İQK-nin (İşgəncələrin qarşısının alınması üzrə Avropa Komitəsi) tövsiyələrini gecikdirmədən həyata keçirin;

• fərqli səslərə qarşı repressiyalara dərhal son qoyun və vətəndaş cəmiyyətinə və müstəqil mediaya qarşı təzyiqləri dərhal dayandırın, o cümlədən beynəlxalq hüquq və standartlara uyğun olaraq qeydiyyatın əsassız rədd edilməsi, media işçilərinin və vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin əsassız həbsləri və təqibləri, habelə hər hansı əsassız məhdudiyyətləri dərhal aradan qaldırın;

• həbsdə olan jurnalistlərin və hökumət tənqidçilərinin ailə üzvlərinə qarşı qisasçılıq tədbirlərinə, o cümlədən onların maliyyə aktivlərinin əsassız dondurulması praktikasına son qoyun;

• ifadə, birləşmə və dinc toplaşma azadlığı hüquqları da daxil olmaqla, insan hüquqlarını müdafiə etməyi və onlara hörməti təmin etməyi ictimai şəkildə öhdəliyinizə götürün;

• faktiki senzura ilə nəticələnən hədsiz qeydiyyat və hesabat tələblərinə səbəb olan məhdudlaşdırıcı Media Qanununu ləğv edin;

• Avropa Şurası ilə tam və səmərəli əməkdaşlıq edin, o cümlədən müvafiq Avropa Şurası orqanlarının və mexanizmlərinin ölkəyə səfərlərinə imkan yaratmaqla, üzvlüyün tələb etdiyi bütün əsas öhdəliklərə hörmət edin.

BEYNƏLXALQ İCTİMAİYYƏTƏ TÖVSİYƏLƏR

• Hər fürsətdə Azərbaycan hökuməti ilə insan haqlarına dair narahatlıqları qaldırıb və aşağıdakıları tələb edin:

- Əsassız, siyasi motivli ittihamlarla saxlanılan və cinayət təqibinə məruz qalan bütün jurnalistlər dərhal azad edilsin;

- Azərbaycanın beynəlxalq hüquq çərçivəsində götürdüyü öhdəliklərə tam əməl olunması üçün ifadə, birləşmə və dinc toplaşma azadlığını tənzimləyən və həddən artıq məhdudlaşdırıcı qanunvericiliyin dərhal yenidən nəzərdən keçirilsin və ya ləğv edilsin;

- Azərbaycanda hər hansı bir şəxsin ifadə, birləşmə və dinc toplaşma azadlığı hüquqlarından və bütün insan haqlarından istifadəsini əsassız şəkildə

məhdudlaşdıran, pozan və ya manea yaradan bütün praktikalara dərhal son qoyulsun.

• Müstəqil monitorinqçilərin və diplomatların həbsdə olan azərbaycanlı jurnalistlərə ziyarətlərini tələb və təşkil edin.

• Azərbaycanda tənqidi səslərə və azad mediaya qarşı repressiyalar barədə məlumatlılığı artırın.

Amnesty İnternational hər bir kəsdə insanlığı səfərbər edən və hamımızın insan haqlarına sahib olmamız üçün dəyişiklik kampaniyası aparan 10 milyon insanın hərəkatıdır. Bizim dünyagörüşümüzə görə, hakimiyyət nümayəndələri vədlərini yerinə yetirməli, beynəlxalq qanunlara riayət etməli və hərəkətlərinə görə məsuliyyət daşımalıdırlar. Biz hər hansı bir hökumətdən, siyasi ideologiyadan, iqtisadi maraqdan və ya dindən asılı deyilik və əsasən üzvlərimiz tərəfindən və fərdi ianələrlə maliyyələşirik. Biz inanırıq ki, hər yerdə insanlarla həmrəylik və rəğbətlə hərəkət etməklə cəmiyyətimizin yaxşıya doğru dəyişikliyinə nail ola bilərik.

Əlaqə

info@amnesty.org

amnesty.org

facebook.com/AmnestyGlobal

@Amnesty

Amnesty International
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Başqa cür qeyd olunan hallar istisna olunmaqla bu sənəd Creative Commons qaydası ilə (attribution, non-commercial, no derivatives, international 4.0) lisenziyalanmışdır (baxın, creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode).

Məzmun Amnesty International-dan başqa bir müəllif hüquqları sahibinə aid edildiyi halda, bu məzmun Creative Commons lisenziyasına aid deyil.

Daha ətraflı məlumat üçün Amnesty İnternational-ın veb-saytındakı icazələr səhifəsinə daxil olun.

Indeks: **EUR 55/0128/2025**
Nəşr tarixi: iyul **2025**
Orijinal dil: **ingiliscə**

© Amnesty İnternational 2025